

УДК 378(477)

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ З ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Пономаренко Н.Г., аспірант кафедри теорії та історії педагогіки
Київський університет імені Бориса Грінченка,
 старший викладач кафедри іноземних мов
Миколаївський національний аграрний університет

У статті обґрунтована необхідність підготовки експертів з освіти в Україні; з'ясовано, що підготовка експертів у галузі освіти здійснюється в межах магістерських освітніх програм, а також на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти у формі підвищення кваліфікації; розкритий зміст підготовки освітніх експертів в Україні.

Ключові слова: експерт з освіти, магістерська освітня програма, післядипломна педагогічна освіта.

В статье обоснована необходимость подготовки экспертов по вопросам образования в Украине; выяснено, что подготовка экспертов в сфере образования осуществляется в рамках магистерских образовательных программ, а также на базе институтов последипломного педагогического образования в форме повышения квалификации; раскрыто содержание подготовки образовательных экспертов в Украине.

Ключевые слова: эксперт по вопросам образования, магистерская образовательная программа, последипломное педагогическое образование.

Ponomarenko N.G. THE PROBLEM OF EDUCATIONAL EXPERTS TRAINING IN UKRAINE

The article highlights the necessity of educational experts training in Ukraine; it has been found out that educational experts training is held within Master's programs as well as at post-graduate pedagogical institutions in the form of professional development courses. It also focuses on the content of educational experts training in Ukraine.

Key words: educational expert, Master's program, post-graduate pedagogical education.

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається сьогодні з багатьма цивілізаційними викликами, а саме з глобалізацією, яка охоплює всі сфери суспільства і не лише взаємозбагачує людство, а й загострює конкуренцію між країнами, народами, окремими громадянами в процесі їхньої взаємодії; зі змінністю, що прогресує в будь-якій сфері діяльності і ґрунтується на інноваційному типі розвитку; з демократизацією й гуманізацією сучасних суспільств, що зумовлюють піднесення важливості діяльності окремої людини й водночас посилення вимог до її особистої компетентності та самодостатності; з інноваційним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 8].

Зазначені та інші цивілізаційні зміни вимагають постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, модернізації змісту освіти і організації її світовим тенденціям і вимогам ринку праці, а також розвитку державно-громадської моделі управління з метою формування освіти, що забезпечує розвиток особистості, здатної на відповіді, адекватні викликам часу.

Сучасна ситуація в галузі освіти України характеризується реформуванням системи освіти, в основу якої покладено принцип людиноцентризму, модернізацією структури, змісту та організації освіти на засадах

компетентісного підходу, розвитком наукової та інноваційної діяльності в освіті, забезпеченням національного моніторингу системи освіти.

За таких умов актуальним стає запровадження експертизи як громадсько-державного інституту управління освітою України. Варто зазначити, що в практиці української освіти експертна діяльність знайшла широке застосування. Основними завданнями експертизи традиційно є проведення аналізу умов здійснення освітнього процесу (ліцензування), процедури оцінювання результатів освітнього процесу, якості кадрового ресурсу відповідно до освітніх стандартів (атестація). Але останнім часом відбувається переорієнтація експертної діяльності, яка традиційно виконувала функцію інспектування, на оцінку об'єкта або суб'єкта освіти з метою удосконалення освітньої системи.

З огляду на це виникає потреба у фахівцях, підготовлених до всебічної експертизи галузі освіти в цілому, освітніх систем, процесів та явищ, зокрема проведення реформи освіти; процедури забезпечення якості освіти; виявлення нових тенденцій розвитку освіти, її змісту; доцільності реалізації міжнародних, регіональних, національних освітніх проектів; систем оцінювання результатів освітньої діяльності; підготовки кадрів; розвитку освітніх ресурсів, зокре-

ма освітніх інтернет-ресурсів, освітніх програм, підручників, посібників, технологій, методик і методів. Такі фахівці – експерти у галузі освіти – повинні володіти інструментарієм експертизи функціонування освітньої сфери в цілому, її взаємодії з іншими сферами суспільства (економічна, політична тощо), експертизи систем освіти (дошкільної, середньої, професійної, вищої, освіти дорослих) та експертизи діяльності освітніх закладів, освітнього процесу, стану задоволення рівнем освіти замовниками освітніх послуг та учасниками освітнього процесу [2, с. 54].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки експертів в галузі освіти присвятили свої роботи С.М. Кучер, С.С. Татарченко, Г.М. Прозументова, С.Б. Перінов, І.Д. Чечель, В.А. Ясвін, О.М. Касьянова, О.С. Боднар.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити проблему підготовки експертів з освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в Україні існує досвід підготовки експертів в галузі освіти в Київському університеті ім. Бориса Грінченка. У рамках магістерської освітньої програми за спеціальністю «Управління навчальним закладом» запроваджена додаткова спеціалізація «Експертиза у галузі освіти» та розроблена міждисциплінарна програма «Експертна діяльність у забезпеченні якості освіти», яка спрямована на формування інструментальної компетентності експерта, що забезпечує здатність до освітнього аудиту та консалтингу, комплексної гуманітарної експертизи, прогнозування розвитку освіти у всіх її ланках та на всіх рівнях.

Програма складається з 8 макроmodулів, при цьому макроmodуль розглядається як укрупнена навчальна одиниця міждисциплінарної програми, яка має модульну структуру та спрямована на вивчення логічно завершеного навчального матеріалу.

Зокрема, макроmodуль «Сутність і зміст експертної діяльності у галузі освіти» забезпечує поглиблену теоретичну підготовку фахівця-управлінця щодо розуміння особливостей та специфіки експертно-консультативної діяльності в сфері освіти та сприяє формуванню експертних та консультативних компетенцій з питань розвитку освіти, розуміння особливостей і специфіки експертної та консультативної діяльності в сфері освіти. Макроmodуль вивчається протягом одного семестру і розрахований на 90 годин (3 кредити), з яких 30 годин передбачено на аудиторні заняття та 60 – на самостійну роботу. Вивчення навчальної дисципліни завершується іспитом [3, с. 19].

На розуміння особливостей нормативно-правових засад експертної діяльності у галузі освіти та сприяння формуванню умінь і навичок з експертної та консультативної діяльності на різних етапах освітньої діяльності спрямоване опанування макроmodулю «Нормативні засади експертної діяльності в галузі освіти», який розрахований на 90 годин (3 кредити), з яких 32 години відводиться на аудиторні заняття та 62 – на самостійну роботу. Вивчення навчальної дисципліни завершується іспитом [3, с. 66].

Макроmodуль «Якість освіти та експертний супровід її забезпечення» забезпечує формування компетенцій із забезпечення якості освіти на основі сучасних освітніх та управлінських технологій, розрахований на 30 годин (1 кредит), з них 20 годин передбачені на аудиторну роботу та 10 – на самостійну роботу. Вивчення макроmodуля завершується заліком [3, с. 110].

На формування компетенцій з моніторингу освітньої діяльності орієнтований макроmodуль «Освітній моніторинг», який розрахований на 60 годин (2 кредити), з них 32 години відводиться на аудиторні заняття та 28 – на самостійну роботу. По завершенню вивчення дисципліни передбачений іспит [3, с. 156].

Програмою передбачене також вивчення макроmodуля «Зовнішній і внутрішній моніторинг якості освіти», який формує знання про моніторингові дослідження як інструменту управління освітою та розрахований згідно з навчальним планом спеціальності «Управління навчальним закладом» на 60 годин (2 кредити), з яких 32 години заплановано для аудиторних занять та 28 – на самостійну роботу. Вивчення дисципліни завершується заліком [3, с. 199].

Макроmodуль «Освітометрія (освітні вимірювання)» формує компетенції з освітніх вимірювань та розрахований на 30 годин (1 кредит), з них 20 годин відводиться на аудиторні заняття та 10 – на самостійну роботу. Вивчення навчальної дисципліни завершується підсумковим модульним контролем у формі заліку [3, с. 247].

В університеті ім. Бориса Грінченка на основі освітньої програми підготовки магістрів згідно з навчальним планом за спеціальністю «Управління навчальним закладом» розроблений макроmodуль «Інновації у забезпеченні якості освіти», на вивчення якого відводиться 60 годин (2 кредити), з них 28 годин аудиторних занять та 32 – самостійної роботи. Макроmodуль орієнтований на формування знань про освітню інноватику та умінь проектування, управління та експертизи у сфері освітніх інновацій.

По завершенню вивчення макромодуля складається залік [3, с. 275].

Макромодуль «Компаративістика: якість функціонування освітніх систем. Параметри експертизи» спрямований на формування знань про стан та основні тенденції розвитку освітніх систем у різних країнах світу, здійснення експертизи функціонування освітніх систем, якості освіти через параметри міжнародних організацій та розрахований на 105 годин (3,5 кредитів), з яких 40 годин передбачено на аудиторні заняття та 65 – на самостійну роботу.

Отже, міждисциплінарна програма «Експертна діяльність у забезпеченні якості освіти» складається з 8 макромодулів, на вивчення яких відводиться 17,5 кредитів (525 годин), з яких 234 години передбачено на аудиторні заняття (45%) та 266 годин (55%) – на самостійну роботу. Основна увага при цьому приділяється сутності, змісту, нормативним засадам експертної діяльності у галузі освіти, якості освіти та експертному супроводу її забезпечення, освітньому моніторингу, освітометрії, інноваціям у забезпеченні якості освіти, а також світовим тенденціям розвитку освіти. Робочими програмами з цих макромодулів передбачені лекції, семінарські або практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуального науково-дослідницького завдання, заліки та іспити.

Результатом реалізації проекту «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС» за програмою Європейського Союзу «Tempus» є запровадження в Кіровоградському державному університеті імені В. Винниченка, Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова та Ніжинському державному університеті імені М. Гоголя підготовки магістрів спеціальності «Освітні вимірювання» [4].

Програма підготовки магістрів з освітніх вимірювань містить такі дисципліни циклу професійної та практичної підготовки як вища математика, теорія ймовірностей та математична статистика, вимірювання в освіті, математично-статистичні методи в освітніх вимірюваннях, класичні тестові моделі та технології, моделі і методи IRT, основи педагогічного оцінювання, інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті та науці, моніторинг якості освіти, конструювання тестів, прикладна статистика, когнітивна психологія та психометрія, психологія та педагогіка вищої школи.

З урахуванням загального вимог до фахівців, рамки кваліфікації магістра та предметної області розробники програми пропонують такий перелік спеціалізовано-професійних компетенцій магістра з

освітніх вимірювань: уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти; уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності; уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти; уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності; знання наявних теорій і методів оцінювання та вимірювання, уміння їх застосовувати та інтерпретувати результати їх застосування; уміння використовувати результати оцінювання та вимірювання для прийняття рішень щодо окремих осіб та груп осіб, планування освітнього процесу, розробки нових та поліпшення наявних освітніх програм; уміння доводити результати освітніх вимірювань, їх інтерпретацію та прийняті на їх основі рішення для зацікавлених осіб та широких соціальних верств; знання технічних, юридичних та етичних вимог до засобів оцінювання та вимірювання, уміння визначати відповідність цим вимогам як самих засобів оцінювання та вимірювання, так і процедури їх проведення та інформації щодо результатів їх застосування; знання методів та засобів комп'ютеризації оцінювання та вимірювання й аналізу їх результатів, уміння їх використовувати [4, с. 92].

З метою підготовки експертів в галузі освіти співробітниками Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти розроблена Програма підготовки (підвищення кваліфікації) експертів з оцінювання діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів) і загальноосвітніх навчальних закладів [5].

Програма передбачає теоретичну підготовку та формування практичних навичок і вмінь щодо оцінювальної компетентності у слухачів курсів підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти, що мають сприяти підвищенню якості аналітичних документів, які вони готують у процесі експертно-аналітичної та контрольної-оцінювальної діяльності, розвитку базових, професійних та посадово-функціональних компетентностей. Під час підвищення кваліфікації слухачі мають ознайомитися з вітчизняним та зарубіжним досвідом оцінювання педагогічних явищ і процесів; оволодіти сучасними технологіями оцінювання: аналітикою, експертизою, діагностикою, моніторингом; навчитися застосовувати шкали для встановлення кількісних оцінок; розвинути і вдосконалити

практичні навички і вміння аналітико-експертної діяльності.

Програма передбачає також формування і розвиток вмінь щодо якісного володіння методами системного аналізу та експертизи; технологій проведення моніторингу; розробки алгоритмів визначення узагальнених висновків експертів з урахуванням типу вимірювальної шкали; використання інформаційно-комунікаційних технологій в експертній роботі; складання експертного висновку; розвитку установок щодо співпраці, партнерства, взаємодії, командної роботи; аналізу, рефлексії експертної діяльності [5, с. 17].

Програмою пропонується орієнтовний зміст модуля «Експертне оцінювання діяльності методичних кабінетів і центрів та загальноосвітніх навчальних закладів», засвоєння якого передбачає вивчення п'яти тем.

Перша тема висвітлює такі питання, як освітні парадигми та їх специфіка, наукові основи методичного менеджменту, професійно значимі якості експерта, модель компетенцій освітнього експерта, педагогічна рефлексія експерта, методика оцінки компетенцій експерта, методи оцінки компетенцій експерта, вимоги до формування експертних груп, індивідуальна та колективна експертні оцінки. Тренінг передбачає розгляд структури діяльності методкабінетів та формування індикаторів [5, с. 19].

Друга тема присвячена інформаційно-аналітичній роботі працівників методичних служб і членів педагогічного колективу, аналізу якості освітньо-кваліфікаційного забезпечення діяльності науково-методичних установ і освітнього процесу педагогічними кадрами, системному вивченню умов розвитку та рівня знань, умінь і навичок учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до державних освітніх стандартів, параметрів, показників, критеріїв як структурних елементів оцінювання, структурування показників, визначенню їх вагомості, ранжуванню та шкалуванню, розгалуженню показників і побудові граф-дерева. На практичному занятті слухачі розглядають проблему формування показників інформаційно-аналітичної роботи [5, с. 19–20].

Матеріал третьої теми охоплює такі аспекти, як навчально-методичне консультування педагогічних і керівних кадрів загальноосвітніх навчальних закладів району (міста), організація неперервного підвищення професійної компетентності педагогічних та керівних кадрів освіти, атестація педагогічних працівників, експертна оцінка якості та результативності навчально-виховної роботи педагогічних працівників відповідно до державних освітніх та освіт-

ньо-кваліфікаційних стандартів, отримання індивідуальної експертної оцінки за кожним показником, методика збору та впорядкування експертної інформації, вимоги до інструментарію збору та оцінювання експертної інформації, педагогічна діагностика, методи вимірювання педагогічної інформації. Під час практичного заняття слухачі здійснюють пошук критеріїв оцінки діяльності методичних кабінетів (центрів) і навчальних закладів [5, с. 20].

При вивченні четвертої теми розглядаються поняття про освітню експертизу, її гуманістичний і демократичний характер, освітня експертиза як особливий вид аналітичної діяльності, класифікації експертиз та структурні компоненти експертного оцінювання. На практичному занятті слухачі здійснюють пошук критеріїв оцінки науково-пошукової та дослідницько-експериментальної роботи методичних кабінетів і навчальних закладів [5, с. 20].

Основними питаннями п'ятої теми є форми, алгоритми і процедури експертного оцінювання, методика обробки експертної інформації, індивідуальні та колективні експертні методи, аналіз кінцевих результатів експертного оцінювання, обчислювання статистик центральної тенденції, аналіз результатів анкетування, тестування, співбесід, спостереження та градаційних шкал для комплексного оцінювання. На семінарі розглядаються питання самоаналізу та самооцінки діяльності методичних кабінетів (центрів) і навчальних закладів [176, с. 21].

Програма розрахована залежно від форм, можливостей і потреб навчання фахівця (від 72 до 216 годин).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, ми можемо зробити висновки, що підготовка експертів з освіти в Україні здійснюється в рамках магістерських освітніх програм «Освітні вимірювання», «Управління навчальним закладом» як додаткова спеціалізація «Експертиза у галузі освіти», а також на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти у формі підвищення кваліфікації. Основна увага при підготовці освітніх експертів приділяється сутності, змісту, нормативним засадам експертної діяльності у галузі освіти, якості освіти та експертному супроводу її забезпечення, освітньому моніторингу, освітометрії, інноваціям у забезпеченні якості освіти, а також світовим тенденціям розвитку сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кремень В.Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін / В.Г. Кре-

мень // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 8–15.

2. Огнев'юк В.О. Підготовка у галузі освіти в Україні / В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва // Освітологія. – 2015. – № 4. – С. 54–60.

3. Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти: [навчально-методичний посібник] / [авт. кол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, О.Б. Жильцов, Л.В. Козак, О.М. Кузьменко, І.І. Тригуб, М.М. Галицька, Н.П. Мазур, Н.А. Побірченко, В.О. Рябенко, О.О. Коцур]; за ред. В.О. Огнев'юка. – К.: ТОВ «Едельвейс», 2015. – 464 с.

4. Коваленко І.В. Проблеми підготовки фахівців з моніторингу якості освіти / І.В. Коваленко, В.П. Сергі-

єнко // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. – 2011. – № 17. – С. 91–92.

5. Технології підготовки експертів з оцінювання науково-методичних установ і загальноосвітніх навчальних закладів в умовах післядипломної педагогічної освіти / [В.В. Дивак, О.В. Половенко, О.Д. Тюрікова] // Науково-методичне і кадрове забезпечення експертного оцінювання діяльності науково-методичних установ і навчальних закладів: тематичний збірник праць / упоряд. А.А. Волосюк; за заг. ред. Н.А. Мельник. – Рівне: РОІППО, 2014. – 118 с.

УДК 378.046.4

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОМПОНЕНТІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Фамілярська Л.Л., викладач
кафедри педагогіки та андрагогіки

Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У статті розглянуті особливості діагностики інформаційно-комунікаційної мобільності педагога як адаптивної здатності особистості. Визначено поняття «інформаційно-комунікаційна мобільність педагога». Також визначені компонентний склад, завдання, технологія проведення діагностики інформаційно-комунікаційної мобільності педагога на етапі констатувального експерименту.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, мобільність, освітнє середовище, педагог, післядипломна освіта, розвиток.*

В статье рассмотрены особенности диагностики информационно-коммуникационной мобильности педагога как адаптивной способности личности. Определено понятие «информационно-коммуникационная мобильность педагога». Также определены компонентный состав, задачи, технология проведения диагностики информационно-коммуникационной мобильности педагога на этапе констатирующего эксперимента.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, мобильность, образовательная среда, педагог, последипломное образование, развитие.*

Familyarska L.L. STUDY THE DEVELOPMENT OF COMPONENTS INFORMATION AND COMMUNICATION MOBILITY OF TEACHER IN POSTGRADUATE EDUCATION

In the article are delighted the features of diagnostic information and communications teacher mobility as a new adaptive ability of the individual. Defined the „information and communication mobility of teacher”. Its component structure, tasks, steps and methods of information and communication teacher mobility diagnosis during ascertaining experiment.

Key words: *ICT, mobility, learning environment, teacher, postgraduate education, development.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тенденціями соціального, науково-технічного, технологічного прогресу, що передбачає оновлення змісту, методів, форм діяльності сучасного педагога в умовах постійних суспільних змін та революційних відкриттів у сфері функціональних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій [11; 12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Адаптування педагога до мінливих реалій відкритого освітнього простору,

управління інформаційними потоками відповідно до завдань навчання, оперативне знаходження способу застосування набутих знань в стандартних чи нестандартних ситуаціях називаємо мобільністю педагога та розуміємо як особистісну здатність адаптування до швидких змін. Швидка адаптація в інформаційному світі є однією зі складових характеристик мобільності як поняття. Дослідники визначають її як одну із важливих професійних характеристик фахівця, яка є умовою адаптування до